

Un risc per a la segregació: tot i la baixada de ràtios, sobraran l'11% de les places a P3, especialment als centres concertats i als públics de màxima complexitat

- El descens de la natalitat ha propiciat una sobreoferta de places escolars creixent en la darrera dècada. Aquesta sobreoferta és un dels principals obstacles en la lluita contra la segregació escolar perquè genera vacants en alguns centres i això afavoreix que les famílies vagin a escoles fora de la seva zona i dificulta que els centres representin la composició de l'entorn.
- La baixada generalitzada de ràtios a 20 alumnes feta pel Departament d'Educació és un primer pas positiu que ha permès reduir l'oferta en un 11% les places respecte del curs passat i millorarà la qualitat educativa.
- La davallada continuada de la demografia fa que aquesta mesura no sigui suficient i caldrà combinar-la amb un tancament selectiu de grups.
- Des de fa molts cursos, la majoria de les places vacants s'acumulen a l'escola concertada (21% al curs 2021-2022) i als centres públics de màxima complexitat (17% al 2021-2022). Aquests centres vulnerables, a més, reben la majoria de l'alumnat de matrícula viva per disponibilitat d'espai i per manca d'aplicació de criteris de distribució desegregadors, i això incrementa la segregació escolar.
- La reducció desigual de ràtios entre centres públics i concertats ha fet créixer la proporció de l'escola concertada a 44 municipis: només el 44% dels centres concertats ha reduït la ràtio tant com ho han fet els centres públics. De fet, la concertada ha baixat les ràtios igual que la pública només en el 26% dels municipis on té presència.
- Cal que el Departament fixi un límit mínim i màxim d'alumnes per grup i uns criteris de tancament de línies. Aquests criteris han de vetllar per l'escolarització de proximitat, la bona gestió de l'aula, un aprofitament eficient dels recursos i un enfortiment de la xarxa pública.
- És imprescindible que el Departament d'Educació aprovi un nou decret de concerts que ordeni la programació conjunta de l'oferta educativa als centres públics i concertats o s'acabarà agreujant la segregació escolar.

Barcelona, 5 de maig de 2022

La programació de l'oferta de places escolars és un dels àmbits amb més incidència sobre la segregació escolar. Actualment, el nombre de places ofertes a la preinscripció no s'ajusta al nombre d'infants esperats a P3, i aquesta situació genera sobreoferta educativa. L'excés de places a les escoles facilita la mobilitat de famílies fora de la seva zona escolar i debilita la demanda dels centres més complexos, que acumulen la majoria de vacants i reben més alumnat vulnerable al llarg del curs. Aquestes dinàmiques estan al darrere dels elevats índex de segregació escolar que té Catalunya des de fa molts anys.

La passada preinscripció, **dues de cada deu places a P3 van quedar vacants** a Catalunya, una sobreoferta que va comportar efectes negatius per la distribució de l'alumnat i la cohesió social. La reducció de la ràtio 20 alumnes per grup aplicada per primer cop aquesta preinscripció és una primera resposta a la caiguda sostinguda de la natalitat i a la multiplicació de places buides al llarg de l'última dècada, però no soluciona el problema: **hi ha una previsió de l'11% de vacants en acabar el procés**. Aquesta mesura no és, doncs, una solució, sinó un pedaç davant una situació molt complexa i greu que necessita també l'aplicació de mesures estructurals i més contundents.

Quan hi ha sobreoferta, les vacants no **queden repartides per igual entre les escoles, la majoria es concentren als centres públics de màxima complexitat i, especialment, als centres concertats**. Tot i el creixent augment de les vacants al sector privat, que ja arriben a un 21% de les places ofertes, **aquesta preinscripció la reducció de ràtio no s'hi ha aplicat amb prou contundència**. Mentre que gairebé la totalitat de la xarxa pública ha assumit la baixada de ràtios, la reducció a la concertada ha estat fruit de negociacions individuals, més o menys exitoses, que han permès que part del sector no s'hagi sumat a la baixada de ràtio municipal. La disparitat en els criteris d'aplicació de la mesura ha comportat que, tot i l'obertura de nous grups al sector públic, **les escoles públiques hagin perdut volum d'oferta respecte a l'escola concertada a molts municipis**.

La disparitat en l'aplicació de la reducció adverteix d'un risc: **l'escola pública no pot assumir tot el pes de les mesures de reducció de l'oferta que seran ineludibles els propers cursos**. Si no s'avança cap a una planificació conjunta dels llocs escolars dels centres públics i concertats, **l'ajust de places per fer front a la segregació suposarà una reducció de l'oferta pública**, incrementant el pes de la concertada al conjunt del sistema. Per això, cal que el Departament d'Educació implementi mesures estratègiques i rotundes per evitar els perills de la sobreoferta.

L'administració ha de fer servir eines disponibles com **la reducció conjunta de les ràtios a tota la xarxa, la programació asimètrica de l'oferta entre zones i la planificació supramunicipal**, i crear-ne de noves per prevenir els efectes que la programació escolar té sobre la segregació escolar. És imprescindible aplicar de manera immediata les polítiques necessàries per pal·liar els efectes negatius que la sobreoferta tindrà sobre les escoles i l'alumnat en aquesta preinscripció, però Educació també ha de començar a treballar sense demora en **l'elaboració d'un pla a mitjà i llarg termini per governar l'escolarització** i donar resposta a la magnitud de la davallada demogràfica.

Per assegurar una oferta que doni resposta ajustada a les necessitats d'escolarització, **s'ha d'incloure el sector concertat en la programació** i assegurar que els grups en actiu no provoquen sobreoferta ni desequilibris en la distribució de l'alumnat. Així mateix, caldrà que el Departament d'Educació garanteixi una aplicació valenta de les eines de les quals disposa més enllà de la reducció de ràtios i elabori una sèrie de criteris i pautes per tancar grups quan la

previsió d'alumnat així ho demani. D'aquesta manera, **ha d'assegurar que la presa d'aquestes decisions complicades no recau exclusivament sobre el món local i especialment sobre l'escola pública i es fa sota criteris de distribució equilibrada.**

El dossier ***La sobreoferta educativa a Catalunya – 2022***, elaborat per la Fundació Bofill, analitza les darreres dades disponibles sobre l'oferta educativa a Catalunya i centra l'anàlisi en els municipis de més de 10.000 habitants, un total de 123 localitats. Ho fa a partir de dades públiques del Departament d'Educació, que es poden consultar a Dades Obertes i a les actes de les taules de planificació municipals. Aquesta anàlisi permet posar sobre la taula la magnitud de la sobreoferta educativa, la seva evolució i un ventall de propostes de política pública en el curt i mitjà termini per corregir-la.

1. La sobreoferta a Catalunya és un problema que cal abordar amb contundència i que s'agreuja per la davallada demogràfica si no es prenen més mesures

La nova reducció de la ràtio a 20 alumnes per grup limitarà la sobreoferta educativa, però encara deixarà un 11% de places vacants que comportaran riscos per la segregació escolar

El Departament d'Educació ha fet un pas endavant en la lluita contra la segregació escolar amb la reducció a 20 d'alumnes per grup a P3 a la majoria d'escoles del país. A banda dels efectes positius que la mesura implica per l'atenció a l'alumnat, la reducció de la ràtio és clau per promoure una distribució equilibrada de l'alumnat a la preinscripció i, en segon lloc, per assegurar prou espai per assignar alumnat de nova incorporació al llarg del curs (matrícula viva). Aquesta decisió és un primer pas per assolir els objectius que marquen el Pacte contra la Segregació: combatre la sobreoferta de places escolars i reduir la segregació escolar.

La presentació de l'oferta i les previsions d'alumnat per la preinscripció 2022/2023 del Departament d'Educació permeten comprovar que la nova ràtio de 20 alumnes per grup aconseguirà reduir la sobreoferta educativa, un mal que s'intensifica en el sistema català des de fa més d'una dècada. Aquesta reducció del nombre d'alumnes per grup permetrà millorar la qualitat educativa i l'atenció a l'alumnat, i és un primer pas positiu per reduir el nombre de places a P3 i suposa un primer pas cap l'ajust de l'oferta educativa. Tot i l'avenç que comporta, la reducció no serà mesura suficient per ajustar l'oferta al nombre de sol·licituds de places que s'esperen: hi ha previsió que aquesta preinscripció el 11% de les places escolars ofertades a P3 quedin vacants.

Taula 1. Evolució del nombre de places escolars a la preinscripció a P3 a tots els municipis de Catalunya, nombre d'alumnes assignats i nombre i percentatge de places vacants.

Curs	Nombre de places ofertes	Nombre d'alumnes assignats	Nombre de places vacants	Percentatge de vacants
2022/2023	65068	57871 ¹	7197	11%
2021/2022	72779	59772	13007	18%
2020/2021	75856	63568	12288	16%
2019/2020	77001	66535	10466	14%
2018/2019	78353	67761	10592	14%
2017/2018	78709	68146	10563	13%

Font: Estadística de l'assignació de places en el procés de la Preinscripció en els ensenyaments obligatoris i Infantil segon cicle (Dades obertes, Departament d'Educació) i Oferta d'ensenyaments obligatoris 2022-2023 (Departament d'Educació).

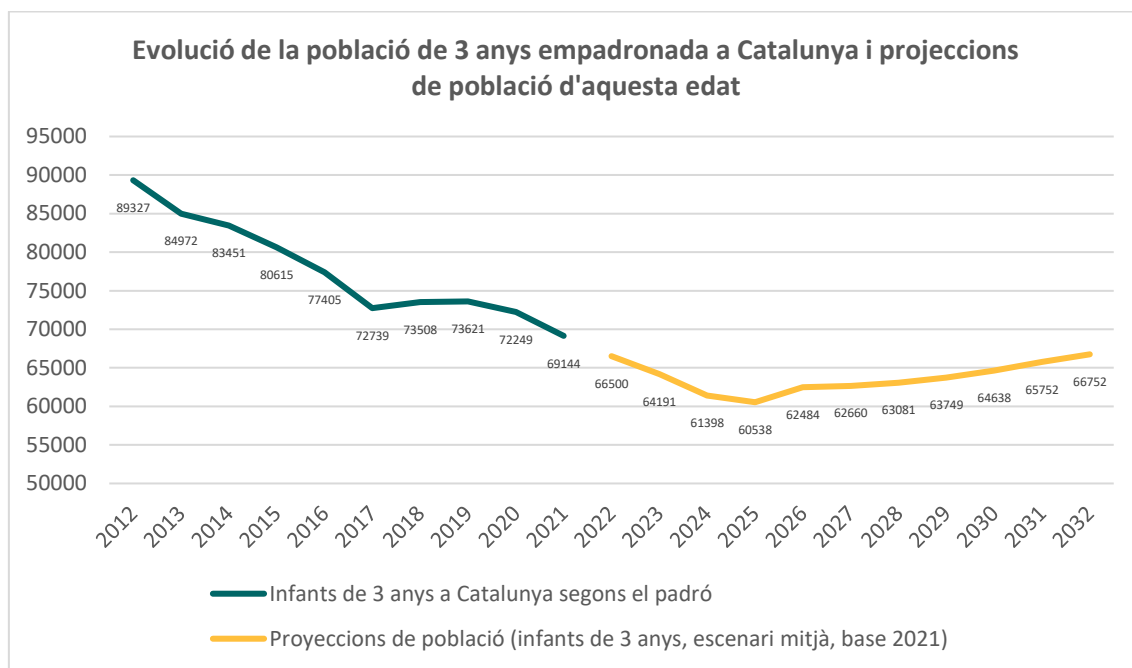
¹ El nombre d'alumnes assignats per la preinscripció 2022/2023 fa referència a la previsió del Departament d'Educació, ja que les assignacions encara no s'han efectuat perquè el procés segueix en curs.

El Pacte contra la Segregació Escolar adverteix de la importància de programar una oferta ajustada a la demanda per evitar situacions de sobreoferta i evitar moviments de famílies d'unes zones cap a d'altres per processos d'atracció i evitació relacionats amb la segregació escolar.

En aquesta línia, el decret 11/2021 i les instruccions per la preinscripció 2022/2023 recullen també aquest mandat i els criteris per aconseguir-lo. D'entre ells, s'estableix la reducció de les ràtios com a mesura principal i es contempla també el tancament de grups en els casos que fos necessari per aconseguir que no quedin places vacants.

L'aplicació d'aquestes mesures és imperativa degut a la tendència de caiguda de la natalitat i minoració dels fluxos migratoris que es viu des de fa anys i que es mantindrà previsiblement en el temps. Entre els anys 2012 i 2032, Catalunya haurà perdut gairebé 23.000 alumnes a P3, segons les previsions demogràfiques d'Idescat. Les projeccions anuncien que la davallada no revertirà en els propers anys i **el canvi demogràfic insta a les administracions a fer un anàlisi profund sobre quins seran els criteris de programació de l'oferta, quins impactes es volen aconseguir i com pot ajudar a generar unes escoles més equilibrades amb el seu entorn.**

Gràfic 1. Evolució de la població de 3 anys empadronada a Catalunya entre 2012 i 2021 i projeccions de població segons l'escenari mitjà entre 2022 i 2032.

Font: Idescat.

L'excés de places vacants a la programació inicial de l'oferta educativa comporta greus riscos per la distribució de l'alumnat:

- En primer lloc, una **sobreprogramació de places multiplica les possibilitats de tria de determinades famílies**, principalment aquelles amb més estratègies i mitjans per evitar centres del barri amb més complexitat. Així, als territoris amb sobreoferta educativa, les famílies que han de triar plaça pels seus fills i filles disposen d'un ventall més ampli d'opcions i, com indiquen les dades de la preinscripció 2021/2022, el 93% d'elles aconseguixen plaça a la seva primera opció. Aquestes famílies no hauran tingut incentius doncs per apropar-se a conèixer altres projectes educatius dels seus barris i valorar altres centres amb més diversitat. Les poques famílies que no hagin aconseguit

plaça en el centre desitjat en primera opció tindran oportunitat de triar entre un ampli ventall d'escoles, multiplicant els marges de tria i afavorint els processos de segregació escolar.

- Aquest “efecte evitació” de les famílies més capitalitzades deixa, per altra banda, vacants a les escoles de l'entorn i una concentració d'alumnat més vulnerable que tria freqüentment centres de proximitat. Així es construeix una segregació escolar superior a la segregació residencial, és a dir, una manca de correspondència de la composició social del barri amb la de les seves escoles. Així mateix, la manca d'ajust entre l'oferta i la demanda a la preinscripció genera tensions entre els centres escolars, que poden activar estratègies competitives per atreure les famílies i no perdre grups i professorat.

Per altra banda, la sobreoferta educativa provoca l'acumulació de més vacants als centres vulnerables, i això té forts efectes sobre la distribució de la matrícula viva. A l'hora d'assignar l'alumnat que demana plaça al llarg del curs, que és habitualment més vulnerable degut a periples migratoris o expulsió econòmica de les seves localitats, molts municipis els donen la plaça preferentment en aquells centres públics amb vacants. **La presència de vacants a centres complexos i la inèrcia en l'aplicació de criteris segregadors de distribució de matrícula viva agreugen la vulnerabilitat dels centres que ja tenien un alt grau de concentració d'alumnat en situació social desafavorida.**

La limitació de la ràtio el curs 2022/2023 suposa una reducció de l'11% de les places escolars respecte a la passada preinscripció i afecta en major mesura a l'escola pública

La reducció de la ràtio a P3 comportarà una caiguda del 11% de l'oferta de places respecte la passada preinscripció als municipis de més de 10.000 habitants, un total de 6.117 llocs escolars menys. **La retallada de places era necessària i ha posat fre al creixement de la sobreoferta, però no ha aconseguit l'objectiu fonamental per fer front a la segregació: ajustar l'oferta i evitar que quedin llocs escolars vacants en acabar la preinscripció.**

Al conjunt de municipis de més de 10.000 habitants, sense considerar Barcelona, aquest ajust s'ha produït amb major intensitat a l'escola pública, que perd un 11% de les places a la preinscripció 2022/2023 respecte el curs passat, mentre que la concertada ha retallat només un 8% de les places escolars ofertes. Tot i l'obertura de nous grups a l'escola pública, la participació parcial de l'escola concertada en la reducció de ràtios ha provocat que l'escola concertada hagi reduït les places en menor mesura respecte el curs passat.

A l'altre extrem, cal destacar el cas del municipi de **Barcelona, amb una gran provisió històrica d'oferta de titularitat privada i on s'ha aprofitat la reducció de ràtios i la reconversió de centres concertats en públics per fer passos efectius per fer créixer l'oferta pública**, segons indiquen les dades de programació de l'oferta del Departament d'Educació. Aquesta preinscripció, Barcelona ha tendit a reduir més l'oferta concertada que la pública: hi ha un 14% menys de places a P3 a centres concertats i un 10% menys a centres públics.

Taula 2. Evolució del nombre de places ofertes a P3 entre les preinscripcions 2021/2022 i 2022/2023 per titularitat, i grau de reducció de l'oferta

	Nombre de places ofertes a la preinscripció 2021/2022		Nombre de places ofertes a la preinscripció 2022/2023		Diferència de places entre ambdues preinscripcions		Percentatge de reducció de l'oferta del curs 2022/2023 respecte a l'oferta del curs anterior	
	Pública	Concertada	Pública	Concertada	Pública	Concertada	Pública	Concertada
Municipis de més de 10.000 habitants (Barcelona exclosa)	29631	14818	26443	13580	3188	1238	-11%	-8%
Barcelona	6399	7325	5757	6276	642	1049	-10%	-14%
Total municipis de més de 10.000 habitants	36030	22143	32200	19856	3830	2287	-11%	-10%

Font: Oferta educativa dels estudis obligatoris (Dades Obertes, Departament d'Educació) i Mapa Escolar de Catalunya (Departament d'Educació).

La majoria de les escoles han ofertat el mateix nombre de places independentment de la seva complexitat i no han aprofitat la possibilitat positiva de fer oferta de places asimètriques

La reducció a 20 alumnes per grup a P3 s'ha aplicat de manera uniforme a la majoria de municipis, tot i la possibilitat d'aplicar ràtios diferenciades entre zones educatives i centres escolars en funció de criteris com la complexitat.

La nova mesura ha eliminat certs criteris que es venien seguint a Catalunya des de fa anys. La majoria de municipis no han mantingut la ràtio diferenciada per centres de màxima complexitat que es va aplicar anteriorment, quan la majoria de centres van sortir a 25 places per grup i els de màxima complexitat, a 22. Només hi ha tres municipis de més de 10.000 habitants han conservat aquest criteri a la programació de l'oferta i han establert una ràtio més limitada a totes les seves escoles més complexes. En termes globals, de les 221 escoles públiques de màxima complexitat als municipis de més de 10.000 habitants, només 19 han sortit amb una ràtio diferenciada de la resta d'escoles del seu municipi.

La reducció de ràtio a centres de màxima complexitat permet una millor atenció i gestió de l'aula i també té importants efectes sobre la segregació escolar: una ràtio més baixa pot contribuir a que el centre no acumuli vacants i tingui menys possibilitats de rebre matrícula viva, alumnat generalment més vulnerable. No obstant això, fins ara molts centres de màxima complexitat amb ràtios reduïdes a la preinscripció veien incrementat el nombre d'alumnes per grup al llarg del curs amb assignacions al llarg del curs fins arribar a la ràtio mitjana municipal. La ràtio reduïda és recomanable en termes de prevenció de la segregació escolar, per tant, sempre que es combini amb el compromís de mantenir-la al llarg dels anys i no sobrepassar-la amb alumnat de matrícula viva.

Així mateix, els centres de màxima complexitat han de poder programar més places per grup en casos particulars sempre que aquesta ràtio ampliada es faci servir per atreure famílies més capitalitzades i diversificar la composició del centre. No fer una reducció de ràtio als centres de màxima complexitat és una mesura útil per aquells que són desitjats, on hi ha molts germans i que sense aquesta oferta superior no tindrien espai per atreure altres tipologies de famílies.

En resum, la programació de ràtios diferenciades a centres de màxima complexitat és una mesura útil per afavorir la distribució equilibrada de l'alumnat i per protegir els centres més complexos, però aquesta preinscripció s'ha eliminat a la majoria de municipis.

Per altra banda, tot i l'excés de places a molts municipis de Catalunya, només 9 han programat una ràtio global de municipi inferior als 20 alumnes per grup que estableixen les orientacions del Departament d'Educació: **Calonge i Sant Antoni, l'Escala, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Sadurní d'Anoia, Santa Coloma de Farners, Salt, Santa Margarida de Montbui i Torelló**. Hi ha també tres municipis que aquesta preinscripció han ofertat ràtios globals superiors a 20 alumnes per grup: Vic, L'Hospitalet de Llobregat, Sant Cugat del Vallès i Santa Coloma de Gramenet.

Tampoc s'ha fet servir en aquesta preinscripció la possibilitat que permet el nou decret de programar ràtios diferenciades per zones o fins i tot centres escolars. La possibilitat de programar ràtios diferenciades amb l'objectiu d'evitar la sobreoferta o garantir la distribució equilibrada de l'alumnat és una mesura clau que només s'ha aplicat en casos concrets com els districtes de Barcelona, Vila-Seca i una zona puntual de Sabadell.

2. L'aplicació de la baixada de ràtio ha estat condicionada per la titularitat dels centres i ha comportat un increment de la proporció de places concertades a moltes localitats

El 49% dels municipis amb escoles concertades han perdut volum d'oferta pública aquesta preinscripció degut a la menor reducció de ràtios a la xarxa concertada

La reducció de ràtios de P3 ha permès una major adequació del nombre de places al nombre d'alumnes esperats. Aquesta reducció s'ha aplicat de manera uniforme a l'escola pública però no s'ha produït de amb mateixa magnitud a moltes escoles concertades, que han fet reduccions menys dràstiques o han mantingut la ràtio a 25.

La disparitat de criteris ha provocat que a 44 dels 92 municipis de més de 10.000 habitants amb escoles de totes dues titularitats, el sector públic hagi reduït més proporció de places que la xarxa concertada. Tot i que en molts casos la reducció desigual de places s'ha corregit amb obertures de nous grups públics a l'oferta inicial o amb el compromís d'obrir línies públiques per donar la resposta a la demanda que hi hagi, aquesta preinscripció al 49% de les localitats amb doble titularitat l'escola concertada ha guanyat volum de places a l'oferta inicial en relació a la xarxa pública.

El creixement local de la proporció de l'oferta concertada alerta sobre els riscos de no incloure tots els centres finançats amb fons públics en les decisions d'ajust de l'oferta. Sense comptar amb la integració de la xarxa concertada en la planificació, les mesures necessàries de reducció no es podran aplicar sense limitar la presència de la xarxa pública, i davant la possibilitat de perjudicar el sector públic, les administracions podrien evitar aplicar les polítiques d'ajust de l'oferta contundents necessàries per posar fre a la segregació escolar.

Més enllà de les diferències municipals, al conjunt dels municipis de més de 10.000 habitants la proporció de places públiques i concertades a l'oferta inicial s'ha mantingut igual respecte al curs passat: 62% de les places de l'oferta inicial són públiques i 38%, concertades. Aquesta continuïtat de les proporcions posa de manifest que no s'ha aprofitat el decret d'admissió per ampliar l'oferta pública a la preinscripció.

Al 74% dels municipis hi ha escoles concertades que no han acceptat la reducció de ràtio a 20 aquesta preinscripció

El decret 11/2021 indica que l'oferta de places s'ha de programar de manera conjunta entre tots els centres finançats per fons públics i la llei de pressupostos per l'any 2022, que s'ha d'assolir una reducció efectiva de les ràtios d'alumnes per classe al curs de P3, d'educació infantil, fins a un màxim de vint alumnes per classe per al curs 2022-2023. No obstant això, la reducció de ràtios a P3 no s'ha seguit aquests principis i l'acceptació d'un menor nombre d'alumnes per grup als centres concertats ha estat subjecta de la decisió dels titulars del sector concertat.

La voluntarietat a l'hora d'aplicar la mesura a la xarxa escolar ha comportat que la seva execució hagi depès de la destresa política dels membres de la taula de planificació, el grau de cohesió de la xarxa escolar local, la solvència econòmica dels centres o la bona voluntat dels centres concertats i que s'hagi aplicat de manera desequilibrada al llarg del país. Hi ha per tant municipis on els centres concertats s'han adherit a la baixada de ràtios i centres on s'ha fet de manera parcial o, directament, no s'ha fet de cap manera.

Als municipis de més de 10.000 habitants, els centres públics han reduït la ràtio segons les directrius del Departament (a la majoria de casos a 20, amb algunes excepcions de municipis amb ràtios a 21, 22 o 23, o per zones), però no tots els centres concertats s'han ajustat a la tònica municipal.

68 dels 92 municipis amb centres de titularitat concertada han tingut algun cas d'un centre concertat que no ha reduït la ràtio tant com la resta de centres del municipi. En el cas dels centres públics, la reducció de ràtio s'ha fet sempre seguint la tònica general de reducció a 20 excepte uns pocs casos puntuals. Hi ha, per altra banda, 24 municipis on tots els centres (públics i concertats) han reduït la ràtio per igual.

Cal destacar que hi ha municipis com Mataró, Sant Boi o Igualada, amb gran presència del sector concertat on, tot i haver-hi alguna excepció, gairebé la totalitat de centres concertats ha acceptat la reducció de ràtios igual a la pública. Per altra banda, l'adhesió de la concertada al decrement de ràtios de municipis com Terrassa o Girona, demostra que hi ha una part del sector disposat a participar en les decisions sobre la programació de l'oferta sota les mateixes condicions que l'escola pública.

Taula 3. Reducció de les ràtios de P3 als municipis de més de 10.000 habitants amb centres concertats.

Municipis on cap concertada ha baixat les ràtios i han ofertat 25 places per grup	Municipis on una part de les escoles concertades han reduït la ràtio i altra no	Municipis on tota la xarxa concertada ha fet reducció de ràtio, però no tant com les escoles públiques	Municipis on totes les escoles concertades han reduït la ràtio tant com els centres públics
Amposta	Badalona	Cambrils	Arenys de Mar
Balaguer	Barcelona	Cassà de la Selva	Berga
Calella	Cerdanyola del Vallès	Castellar del Vallès	Blanes
Cornellà de Llobregat	El Masnou	Castelldefels	Caldes de Montbui
El Vendrell	Esplugues de Llobregat	Figueres	Canet de Mar
La Bisbal d'Empordà	Gavà	Granollers	El Prat de Llobregat
Llinars del Vallès	Igualada	La Garriga	Esparreguera
Molins de Rei	Mataró	La Seu d'Urgell	Girona
Mollerussa*	Olesa de Montserrat	L'Hospitalet de Llobregat	La Llagosta
Montgat	Olot	Lleida	Martorell
Palau-solità i Plegamans	Sabadell	Lloret de Mar	Palamós
Pallejà	Salt	Malgrat de Mar	Sant Feliu de Guíxols

Parets del Vallès	Sant Adrià de Besòs	Manlleu	Sant Joan Despí
Piera	Sant Boi de Llobregat	Manresa	Sant Just Desvern
Pineda de Mar	Sant Cugat del Vallès	Mollet del Vallès	Santa Coloma de Gramenet
Premià de Dalt	Tordera	Montcada i Reixac	Santa Perpètua de Mogoda
Premià de Mar*		Palafrugell	Terrassa
Ripoll		Reus	Torelló
Ripollet		Rubí	Torroella de Montgrí
Roses		Sant Celoni	Tortosa
Salou		Sant Sadurní d'Anoia	Valls
		Sant Vicenç dels Horts	Vic
		Santa Coloma de Farners	Vilanova i la Geltrú
		Sitges	Vilassar de Mar
		Tarragona	
		Tàrraga	
		Vallirana	
		Viladecans	

Font: Oferta educativa dels estudis obligatoris (Dades Obertes, Departament d'Educació) i Mapa Escolar de Catalunya (Departament d'Educació).

La majoria dels centres concertats ha aplicat una reducció de ràtio aquesta preinscripció, però només el 44% l'ha baixat tant com la resta de centres públics del seu municipi

La negociació amb l'escola concertada per aconseguir l'aplicació de reducció de ràtios ha estat força exitosa. El 73% dels centres concertats dels municipis de més de 10.000 habitants han aplicat alguna reducció de la ràtio a l'oferta inicial aquesta preinscripció. **No obstant això, la baixada no ha estat igual que la que ha fet l'escola pública en la majoria dels casos.** Només el 44% dels centres finançats per fons públics de titularitat privada han sortit amb la mateixa ràtio que la resta de centres del seu municipi o zona educativa (en cas d'aquells municipis grans que programen l'oferta de manera segmentada).

Cal destacar el cas del municipi de Barcelona, on s'ha produït una notable reducció dels grups concertats aquesta preinscripció respecte el curs anterior: un 8% menys. Així mateix, en aquest municipi, el 53% dels centres concertats han reduir la ràtio en la mateixa proporció que la resta de centres de la seva zona de la seva zona.

Taula 4. Nombre de centres concertats als municipis de més de 10.000 habitants que han reduït la ràtio per grup per sota de 25 places, nombre de centres concertats que han reduït la ràtio per grup tant com la resta de centres públic del seu municipi/barri, nombre de centres concertats que ha reduït l'oferta de grups a l'oferta inicial.

	Nombre centres total de centres concertats que oferten P3	Centres concertats que han sortit amb ràtio per sota de 25		Centres concertats que han reduït la ràtio tant com els centres públics de la seva zona / municipi		Centres concertats que han tancat grups a l'oferta inicial respecte a la passada preinscripció		Centres concertats que han tancat	
		Nombr e absolut	Volum respecte al total de centres concertats	Nombre absolut	Volum respecte al total de centres concertats	Nombre absolut	Volum respecte al total de centres concertats	Nombr e absolut	Volum respecte al total de centres concertats
Centres als municipis de més de 10.000 habitants (Barcelona a exclosa)	356	264	74%	144	40%	7	2%	1	0%
Barcelona	150	104	69%	79	53%	12	8%	2	1%
Total Catalunya (municipis de més de 10.000 habitants)	506	368	73%	223	44%	21	4%	3	1%

Font: Oferta educativa dels estudis obligatoris (Dades Obertes, Departament d'Educació) i Mapa Escolar de Catalunya (Departament d'Educació).

La reducció desigual de ràtios comporta també riscos per la distribució de l'alumnat de matrícula viva. Aquells centres educatius que hagin sortit amb ràtios més elevades a la preinscripció i les hagin omplert seran, a menys que s'apliquin instruccions específiques, menys susceptibles de rebre l'alumnat de matrícula viva. Quan les Comissions de Garanties, òrgans responsables d'assignar plaça escolar a qui la demani al llarg del curs, rebin sol·licituds durant l'any, tindran més marge d'adjudicar aquest alumnat en aquells centres que només tenen 20 alumnes per grup que en aquells que ja compten amb 25.

3. Els centres concertats i els públics de màxima complexitat són els que més vacants acumulen a la preinscripció

El 21% de les places concertades i el 17% dels centres de màxima complexitat van quedar vacants a la preinscripció 2021/2022

L'existència de places vacants és un risc per la distribució de l'alumnat perquè augmenta les possibilitats d'evitació de determinants centres per part de les famílies més capitalitzades, l'escolarització fora del seus barris o municipis i la seva concentració en centres educatius llunyans i amb menys diversitat. Aquesta tendència deixa places vacants als centres més complexos de barris residencialment diversos i provoca un augment de la segregació escolar.

Les vacants no es distribueixen, per tant, de la manera homogènia. **Les dades de les passades preinscripcions indiquen que l'acumulació de vacants depèn de la titularitat i de la complexitat dels centres educatius. Són els centres de titularitat concertada i aquells públics de màxima complexitat els que, generalment, concentren un volum més gran de places vacants després del període de preinscripció.**

La passada preinscripció 2021/2022, el 15% de les places escolars ofertes als municipis de més de 10.000 habitants van quedar vacants. Segmentant els resultats per titularitat i complexitat, les dades indiquen que el 21% de les places ofertes a centres concertats van quedar vacants. En el cas de la pública de menor complexitat, aquest cúmul de vacants es va limitar a un 10% de les places ofertes. En el cas dels centres públics de màxima complexitat, el volum de places vacants arriba al 17%.

En els darrers cursos, l'escola concertada és la que més alumnat ha perdut. El curs 2017/2018, el 89% de les places que ofertava a la preinscripció s'ocupaven però, cinc cursos després, aquesta taxa d'ocupació va baixar fins un 21%. La caiguda de deu punts percentuals en les assignacions de l'escola concertada sobre les places ofertes s'explica per la manca d'ajust del nombre de places al nombre d'alumnes esperats i per la caiguda de la demanda. L'escola pública menys complexa i la de màxima complexitat han vist només una caiguda de 2 punts percentuals en el seu nivell d'ocupació de places respectivament.

Taula 6. Evolució del volum de places vacants sobre les places ofertes a la preinscripció segons grandària del municipi, titularitat i complexitat.

TOTA LA XARXA FINANÇADA AMB FONTS PÚBLICS					
Curs	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
% de places vacants sobre places ofertes a la preinscripció de P3 a tota Catalunya	13,3%	13,4%	13,5%	16,1%	17,8%
% de places vacants sobre places ofertes a la preinscripció de P3 als municipis de menys de 10.000 habitants	27,1%	25,9%	25,4%	27,5%	28,9%
% de places vacants sobre places ofertes a la preinscripció de P3 als municipis de més de 10.000 habitants	9,3%	10,1%	10,5%	13,2%	14,9%
PÚBLICS					
% places centres públics (MC exclosos) a municipis de més de 10.000 habitants	7,6%	7,4%	6,9%	8,0%	9,7%
% de places vacants a centres públics de MC a municipis de més de 10.000 habitants	14,9%	15,4%	14,0%	16,9%	17,2%
CONCERTATS					
% vacants a centres concertats a municipis de més de 10.000 habitants	10,7%	12,4%	14,2%	18,9%	21,1%

Font: Estadística de l'assignació de places en el procés de la Preinscripció en els ensenyaments obligatoris i Infantil segon cicle (Dades obertes, Departament d'Educació).

La reducció diferenciada de places entre titularitat i l'ajust de l'oferta pública pot provocar canvis en les estratègies de tria i un augment d'escolarització a l'escola concertada

Atenent a la tendència de disposició de places vacants segons la complexitat i la titularitat, és l'escola pública de menor complexitat la que més ajusta l'oferta a la demanda i on hi ha més riscos que les famílies es quedin sense plaça en primera opció.

La baixada de ràtios a tota la xarxa pública de manera generalitzada, el conseqüent l'ajust de l'oferta aquesta preinscripció 2022/2023 a la pública menys complexa -i més desitjada per les famílies- i l'excés de places a l'escola concertada podrien produir que les famílies marxïn cap a centres concertats com a estratègia d'evitació dels centres públics complexos.

Molts municipis en aquesta preinscripció veuran reduïdes el nombre de places a centres públics molt desitjats. Aquesta situació pot provocar l'activació d'estratègies de tria de centres menys complexos tant al barri o a altres zones. En cas que l'oferta pública menys complexa estigués prou ajustada a tot l'entorn, les famílies podrien haver optat per centres concertats no complexos en segones i terceres opcions on tinguessin garanties d'obtenir plaça escolar com conseqüència de la sobreoferta de places en aquest sector.

25 municipis van tenir més d'un 20% de places vacants la passada preinscripció que van comportar importants riscos per la segregació escolar

La caiguda de la natalitat i les dinàmiques d'evitació de centres amb diversitat per part de determinades famílies que escolaritzen a un altre municipi provoquen que alguns municipis hagin perdut alumnat en els darrers anys. Aquests factors coincideixen amb el manteniment de grups escolars i ràtios amples i deriven en un creixement de la sobreoferta educativa que causa concentració d'alumnat i acumulació de vacants en alguns centres.

Entre els municipis de més de 10.000 habitants, n'hi ha 25 on la passada preinscripció van quedar més d'un 20% de places vacants després de les assignacions (*veure annex 1*). Aquest municipis són Premià de Dalt, Deltebre, Palamós, Malgrat de Mar, Parets del Vallès, Santa Margarida de Montbui, Premià de Mar, Mollerussa, La Roca del Vallès, Badia del Vallès, Calonge i Sant Antoni, Arenys de Mar, Vallirana, El Masnou, Olesa de Montserrat, Molins de Rei, Sant Feliu de Llobregat, Cunit, Gavà, Vilassar de Mar, La Seu d'Urgell, Llíçà d'Amunt, Sant Carles de la Ràpita, Tortosa i Les Franqueses del Vallès.

4. La sobreoferta educativa afavoreix que l'alumnat marxi dels seus municipis de residència i afavoreix la concentració de vacants a moltes localitats

8.445 infants dels segon cicle d'educació infantil no van a l'escola al municipi on resideixen: la sobreoferta educativa afavoreix la mobilitat de famílies cap altres localitats i agreuja la concentració escolar

Un 13% de l'alumnat del segon cicle d'Educació Infantil marxa cada dia del seu municipi de residència per anar a una escola d'altra localitat. La sobreoferta educativa facilita aquesta dinàmica de mobilitat que es produeix principalment cap a l'escola concertada, que generalment té menys complexitat i més places vacants: el 63% dels alumnes del segon cicle d'Infantil que no van a l'escola al municipi on resideixen estan matriculats a un centre concertat.

Hi ha **municipis que són pols d'atracció** per alumnat de municipis veïns i l'oferta de places d'aquestes localitats permet la matriculació d'alumnat no resident. Montgat, Llinars del Vallès, Sant Just Desvern, Esplugues de Llobregat, Pallejà, Premià de Dalt, La Roca del Vallès, Sant Quirze del Vallès, La Garriga i Sant Sadurní d'Anoia són els municipis amb més volum d'alumnat no resident respecte al total d'alumnat matriculat al segon cicle d'Educació Infantil. En els casos de Sant Just Desvern i La Roca del Vallès existeix també un important volum d'alumnat resident matriculat en escoles d'altres localitats. Aquests dos municipis es troben també, com veurem a continuació, entre els municipis amb més mobilitat d'alumnat local cap a escoles d'altres localitats.

Pel que fa a Sant Quirze del Vallès i Sant Sadurní d'Anoia, aquest municipis tenen també un alt percentatge de retenció dels infants residents (el 99% dels infants residents hi estudien). Per tant, si l'oferta municipal estigués ajustada a la demanda local, sense considerar l'alumnat extern, el volum de places vacants d'aquestes localitats seria molt més gran del que és actualment.

El fet que hi hagi municipis que programen places per sobre de les necessitats reals d'escolarització permet que, tot i que la resta de localitats facin una planificació ajustada, hi hagi possibilitats de mobilitat i hi quedin vacants. La programació de l'oferta, per tant, és un assumpte que generalment transcendeix la mirada municipal i s'ha de coordinar amb els municipis veïns, especialment en casos com aquests on la mobilitat d'alumnat és molt significativa.

Taula 7. Mobilitat obligada municipal per raó d'estudis no universitaris del grup d'edat d'entre 3 i 5 anys el present curs 2021/2022 als municipis de més de 10.000 habitants amb més volum d'alumnat no resident matriculat.

Municipi	Servei Territorial	Alumnat matriculat al municipi			Comportament dels infants residents	
		ALUMNAT LOCAL	ALUMNAT EXTERN		RETENCIÓ	EVASIÓ
		Alumnat resident i matriculat al municipi	Alumnat no resident matriculat al municipi	Principals municipis d'on procedeix l'alumnat extern	Infants residents matriculats al municipi	Infants residents no matriculats al municipi
Montgat	Vallès Oriental-Maresme	54%	46%	Alella, Badalona, Barcelona i Tiana	89%	11%
Llinars del Vallès	Vallès Oriental-Maresme	63%	37%	Cardedeu, Granollers, Sant Antoni de Vilamajor i Vallgorguina	86%	14%
Sant Just Desvern	Baix Llobregat	66%	34%	Barcelona, Esplugues i L'Hospitalet de Llobregat	68%	32%
Esplugues de Llobregat	Baix Llobregat	69%	31%	Barcelona, Cornellà de Llobregat, L'Hospitalet de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan Despí i Sant Just Desvern	86%	14%
Pallejà	Baix Llobregat	72%	28%	Corbera de Llobregat	92%	8%
Premià de Dalt	Vallès Oriental-Maresme	73%	27%	Premià de Mar	84%	16%
La Roca del Vallès	Vallès Oriental-Maresme	75%	25%	Granollers i Les Franqueses del Vallès	79%	21%
Sant Quirze del Vallès	Vallès Occidental	75%	25%	Sabadell i Terrassa	81%	19%
La Garriga	Vallès Oriental-Maresme	77%	23%	Granollers i L'Ametlla del Vallès	99%	1%
Sant Sadurní d'Anoia	Barcelona Comarques	78%	22%	Piera i Subirats	99%	1%

Font: Mobilitat obligada per raó d'estudis no universitaris (Dades Obertes, Departament d'Educació).

Per altra banda, hi ha municipis on es produeixen fortes dinàmiques de mobilitat dels infants residents cap a municipis veïns. La sobreoferta dels municipis de l'entorn permet que aquestes localitat no puguin retenir a les seves escoles gran part de l'alumnat que hi viu. Els deu municipis

amb major volum d'alumnat resident matriculat a altra localitat són: Sant Just Desvern, Corbera de Llobregat, Canovelles, Sant Adrià de Besòs, Santa Margarida de Montbui, La Roca del Vallès, Barberà del Vallès, Lliçà d'Amunt, Sant Joan Despí i Cubelles.

Taula 8. Mobilitat obligada municipal per raó d'estudis no universitaris del grup d'edat d'entre 3 i 5 anys el present curs 2021/2022 als municipis de més de 10.000 habitants amb més volum d'alumnat resident no matriculat.

Municipi	Servei Territorial	Alumnat matriculat al municipi		Comportament dels infants residents		
		ALUMNAT LOCAL	ALUMNAT EXTERN	RETENCIÓ	FUGIDA	
		Alumnat resident i matriculat al municipi	Alumnat no resident matriculat al municipi	Infants residents matriculats al municipi	Infants residents no matriculats al municipi	Principals municipis d'on procedeix l'alumnat extern
Sant Just Desvern	Baix Llobregat	66%	34%	68%	32%	Barcelona, Esplugues i Sant Feliu de Llobregat
Corbera De Llobregat	Baix Llobregat	89%	11%	71%	29%	Sant Andreu e la Barca i Pallegà
Canovelles	Vallès Oriental-Maresme	95%	5%	73%	27%	Granollers
Sant Adrià De Besòs	Barcelona Comarques	88%	12%	74%	26%	Badalona i Barcelona
Santa Margarida De Montbui	Catalunya Central	97%	3%	75%	25%	Igualada
La Roca Del Vallès	Vallès Oriental-Maresme	75%	25%	79%	21%	Granollers i Llinars del Vallès
Barberà Del Vallès	Vallès Occidental	88%	12%	79%	21%	Cerdanyola del Vallès, Sabadell i Sant Cugat del Vallès
Lliçà D'amunt	Vallès Oriental-Maresme	93%	7%	79%	21%	Caldes de Montbui, Granollers, Mollet del Vallès, Palau-Solità i Plegaments, Parets del Vallès i Santa Eulàlia de Ronçana
Sant Joan Despí	Baix Llobregat	89%	11%	80%	20%	Barcelona, Cornellà de Llobregat, Esplugues de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat i Sant Just Desvern
Cubelles	Barcelona Comarques	92%	8%	80%	20%	L'Arboç i Vilanova i la Geltrú

Font: Mobilitat obligada per raó d'estudis no universitaris (Dades Obertes, Departament d'Educació).

5. La programació de places NESE, un àmbit on s'han produït millores però on encara hi ha un important marge de millora

La detecció d'alumnat amb necessitats educatives millora, però encara el 46% dels municipis ha programat una reserva mínima de places a P3, una programació insuficient donat que 3 de cada quatre infants estan en risc de pobresa a Catalunya

El decret 11/2021 desplega el contingut de la Llei d'Educació de 2009 i permet avenços molt significatius per la detecció prèvia d'alumnat vulnerable i una reserva de places ajustada al nombre d'alumnes detectat. Assenyala que s'ha d'identificar prèviament a l'assignació de plaça aquell alumnat que viu en un entorn d'educabilitat desafavorit i fixa els criteris per detectar-lo. Així mateix, les orientacions per la preinscripció d'aquest curs concreta el mandat del decret i explicita els indicadors precisos per la detecció d'aquest alumnat.

Cal recordar fins el moment Catalunya no havia activat en els últims anys una detecció abastable i contundent dels infants vulnerables abans de l'assignació de lloc escolar, el que s'havia traduït en un desaprofitament de la reserva de places per alumnes amb necessitats educatives, la consolidació de dinàmiques de detecció tardana quan l'alumnat ja no es pot reassignar, la concentració d'alumnat vulnerable en centres de gran complexitat així com l'absència d'ells en altres centres de la mateixa zona.

La reserva mínima de places per alumnes amb necessitats educatives per grup que contempla la normativa n'és de dues, un nombre insuficient per donar resposta al 33,4% d'alumnat amb risc de pobresa actual². És per això que és possible augmentar aquesta reserva fins on calgui per assegurar que tots els centres escolaritzen alumnat en situació social desafavorida. No obstant això, la tardança a l'hora d'enviar les instruccions per aquesta preinscripció per part del Departament d'Educació, la manca d'experiència en la detecció d'alumnat vulnerable a la majoria de municipis del país i les dificultats per coordinar el treball entre diferents àrees i administracions han provocat que **bona part dels municipis no hagi detectat prou alumnat vulnerable ni fet un salt en el nombre de places reservades aquesta preinscripció.**

57 dels 123 municipis de més de 10.000 habitants, el 46%, han fet una reserva de places per necessitats educatives mínima de dues per grup. Hi ha, per tant, un important marge de millora en el procés de detecció i planificació de la reserva de places a Catalunya. No obstant això, cal destacar que aquest percentatge ha comportat una millora respecte la passada preinscripció, quan van ser 82 els municipis que van fer una reserva del mínim de places per a alumnes amb necessitats educatives a P3: un 67%.

Els municipis encara tenen uns dies de marge per fer noves deteccions d'alumnat amb necessitats educatives d'entre les sol·licituds enviades durant la preinscripció sota els criteris de detecció que va marcar el Departament. Aquells municipis amb baixa reserva de places encara tenen un petit marge per omplir la reserva programada i, fins i tot, ampliar-la en cas que la detecció fos prou ampla.

² Nombre d'alumnes que haurien de detectar-se com a NESE B segons la taxa de risc de pobresa després de les transferències socials (2020)

La programació desigual de l'oferta segons la titularitat provoca desequilibris de distribució d'alumnat vulnerable des de P3: en aquells municipis on l'escola concertada no ha reduït la ràtio, el volum de places reservades és més gran a la xarxa pública

La programació diferenciada de l'oferta segons la titularitat, que ha comportat que un grup de centres del sector privat hagin ofertat més places per grup, sumat al no aprofitament de la reserva per alumnat vulnerable, ha provocat que la proporció de llocs reservats a centres públics hagi estat major que als centres concertats a certs municipis. És a dir, en aquelles localitats on la concertada ha sigut menys corresponsable amb la reducció de ràtio, el sector públic ha fet una major oferta per alumnes vulnerables que la concertada.

Dels 24 municipis que es troben en aquesta situació de no acord amb la concertada, només dos han suplert aquesta diferència amb una major reserva de places per alumnes vulnerables als centres concertats. Palau-Solità i Plegamans, Pineda de Mar i Roses n'han fet una reserva major pels centres concertats que, tot i tenir una ràtio més alta a la concertada, la proporció de de places reservades a la pública i a la concertada hagi romàs igual o fins i tot superior. És a dir, s'ha vetllat perquè la proporció alumnat ordinari-alumnat vulnerable hagi romàs igual, independentment del nombre global de places ofertes a cada grup.

A la resta de casos, la reserva de places ha estat igual a totes les escoles, independentment del nombre de places global que ofertessin. Per tant, si un municipi ha fet una reserva de dos alumnes amb necessitats educatives per grup, aquestes dues places impliquen una proporció major a un centre públic (20 places programades) que a un centre concertat (25 places programades). En aquest sentit, a la preinscripció 2022/2023 la majoria de municipis han perdut l'oportunitat de compensar la ràtio més elevada de la concertada amb una oferta asimètrica d'alumnes amb necessitats educatives que hagués garantit una compensació de la vulnerabilitat entre centres.

Taula 5. Municipis on l'escola pública ha ofertat 20 places per grup i tota l'escola concertada no ha reduït la ràtio i ha ofertat 25 places per grup a P3 i volum de places per alumnat amb necessitats educatives (NESE) reservades sobre el total de places ofertes als centres en funció de la titularitat.

Municipi	Volum de places NESE reservades als centres públics sobre el total de places programades	Volum de places NESE reservades als centres concertats sobre el total de places programades
Amposta	10%	8%
Balaguer	10%	8%
Calella	25%	20%
Cornellà de Llobregat	15%	12%
El Vendrell	10%	8%
La Bisbal d'Empordà	35%	28%
Llinars del Vallès	10%	8%
Molins de Rei	10%	8%
Mollerussa	10%	8%
Montgat	10%	8%
Palau-solità i Plegamans	10%	12%
Pallejà	10%	8%
Parets del Vallès	10%	8%
Piera	20%	16%
Pineda de Mar	30%	32%
Premià de Dalt	20%	16%
Premià de Mar	30%	24%
Ripoll	20%	16%
Ripollet	16%	12%
Roses	12%	12%
Salou	26%	SD
Sant Carles de la Ràpita	10%	8%
Sant Feliu de Llobregat	10%	8%
Vilafranca del Penedès	10%	8%

Font: Oferta educativa dels estudis obligatoris (Dades Obertes, Departament d'Educació) i Mapa Escolar de Catalunya (Departament d'Educació).

Més enllà de les diferències per titularitat, els municipis no han aprofitat aquesta mesura per equilibrar la composició entre centres. Aquesta preinscripció hauria hagut marge per programar un major volum de places per necessitats educatives en aquells centres amb menys complexitat i reduir al mínim la reserva en aquells centres ja complexos. Així s'hagués promogut que aquelles famílies vulnerables amb primogènits s'assignessin a centres sense molta complexitat i amb més reserva. I al contrari, als centres amb més complexitat i reserva baixa només s'assignarien aquells alumnes vulnerables amb germans.

No obstant això, les dades de programació de l'oferta indiquen que encara hi ha marge de millora en l'aprofitament de mecanismes con la programació diferenciada de la reserva de places amb l'objectiu de reequilibrar la composició de l'alumnat. Són pocs els casos de municipis que, com Manlleu, han programat una reserva de places més grans en aquells centres amb baixa complexitat o, com Barcelona, han aprofitat per no ofertar cap plaça de reserva a determinats centres d'una zona.

6. Implicacions de política pública

Les previsions anuncien que la davallada demogràfica no es revertirà en els propers anys i cal que el Departament d'Educació prengui decisions estratègiques sobre la programació de l'oferta educativa

La població de 3 anys decreix des de fa una dècada, i es preveu que aquesta caiguda demogràfica persisteixi els propers cursos i redueixi el nombre d'alumnes per escolaritzar. Per tant, si no s'ajusta la programació de l'oferta, la sobreoferta empitjorarà molt, amb conseqüències negatives per l'evolució de la segregació escolar.

La reducció de ràtio a P3 aplicada pel Departament d'Educació aquesta preinscripció és un pas positiu i necessari, però serà un risc important si l'administració considera aquesta mesura suficient per donar resposta a la situació actual. La limitació del nombre d'alumnes a 20 per grup és una actuació necessària però insuficient per abordar una situació molt complexa i greu que requereix també de l'aplicació de mesures estructurals i més contundents.

La magnitud de caiguda del nombre d'alumnes crida a aplicar actuacions més dràstiques per ajustar l'oferta a la demanda i garantir la distribució equilibrada a tots els centres educatius. Si es vol reforçar la xarxa pública i garantir una oferta variada i suficient que doni resposta a les necessitats d'escolarització, caldrà incloure el sector concertat en la programació sota els mateixos criteris que l'escola pública i assegurar que els grups en actiu no provoquen sobreoferta ni desequilibris en la distribució de l'alumnat.

Així mateix, caldrà que el Departament d'Educació garanteixi una aplicació valenta de les eines de les que disposa més enllà de la reducció de ràtios i elaborar una sèrie de criteris i pautes per tancar grups quan la previsió d'alumnat ho demani. La supressió de grups en un context infrafinançament del sistema educació ha de permetre una distribució asimètrica dels recursos i proporcionar-ne més a aquells centres i alumnes més vulnerables.

Més enllà de les mesures a mig i llarg termini, cal també que les administracions donin resposta als problemes que generarà l'existència de vacants en acabar la present preinscripció 2022/2023, i que garanteixi que els centres complexos no pateixen al llarg dels anys les conseqüències de la programació desajustada de l'oferta i l'assignació continua d'alumnat de matrícula viva, com ha passat fins ara.

A. Mesures per desplegar de forma urgent durant la preinscripció 2022/2023 i al llarg del proper curs

En les properes setmanes es conclourà la preinscripció pel curs 2022/2023 i el Departament d'Educació ha de desplegar amb contundència les mesures que contempla el decret 11/2012 per pal·liar els efectes de la sobreoferta i, especialment, implementar mesures de protecció específiques per aquells centres amb elevada complexitat. No es podrà incidir en gran mesura sobre la distribució d'alumnat assignat a la preinscripció, però sí sobre la distribució d'alumnat durant l'estiu i al llarg del curs. Aquestes mesures s'han de desplegar amb urgència per evitar dinàmiques de concentració d'alumnat durant el proper curs 2022/2023:

- a) **El Departament d'Educació ha d'evitar l'obertura de grups a P3 i 1r d'ESO només per demanda de les famílies fora de la programació inicial de l'oferta pel curs 2022/2023.** Amb la publicació de les llistes provisionals d'assignació hi haurà algunes famílies que no hagin aconseguit plaça en cap de les opcions que han demanat. El Departament d'Educació ha de garantir-los una plaça de proximitat però evitar l'obertura de nous grups o augments de ràtio si encara queden places disponibles al seu barri. L'ampliació de l'oferta de places en aquest període posterior a la publicació de les llistes provisionals pot provocar l'acumulació de places vacants en determinats centres si no es té en compte l'impacte sobre la sobreoferta i la segregació escolar. En cas que calgués augmentar el nombre de places per donar resposta a les necessitats d'escolarització, el Departament ho ha de fer prevenint possibles efectes negatius sobre la distribució equilibrada de l'alumnat. Aquesta mesura ja està contemplada al Pacte contra la Segregació escolar i al Decret d'Admissions.
- b) **Els Serveis Territorials han de tancar sistemàticament les ràtios de tots els centres amb alta segregació/màxima complexitat després del procés de preinscripció per evitar l'assignació de matrícula viva.** El Departament d'Educació ha de donar l'ordre generalitzada a les direccions territorials d'eliminar les places vacants que quedin disponibles a tots els nivells dels centres amb més concentració d'alumnat vulnerable. D'aquesta manera, se limitarà al màxim l'assignació d'alumnat de matrícula viva, generalment vulnerable, en aquests centres i es detindrà la seva complexificació. Aquesta mesura, present a les instruccions del Departament per aquesta preinscripció, fins ara s'ha aplicat de manera excepcional i la majoria de centres vulnerables amb vacants les anaven cobrint amb alumnat desafavorit al llarg del curs. El Departament d'Educació ha de garantir que els centres segregats i d'alta complexitat només mantenen disponibles les seves vacants al llarg del curs en situacions molt concretes i justificades.
- c) **Un cop tancada la preinscripció, cal eliminar les places de reserva per a alumnes amb necessitats educatives, que hagin quedat vacants als centres amb alta segregació o complexitat.** Tot i que aquesta preinscripció molts municipis han començat a engegar els mecanismes per detectar alumnat amb necessitats educatives per raó socioeconòmica, la identificació encara no ha estat prou àmplia a molts territoris i

quedaran alumnes sense detectar. Aquesta detecció parcial pot provocar que hi hagi centres vulnerables que, tot i tenir un excés d'alumnat desafavorit, com no estarà detectat, tindrà places de reserva vacants. Cal que el Departament identifiqui quins centres amb més concentració de vulnerabilitat no han omplert la seva reserva de places i elimini aquestes places per evitar noves assignacions d'alumnat amb necessitats educatives durant l'estiu i al llarg del curs.

- d) **Cal que el Departament faci seguiment de què totes les Comissions de Garanties distribueixen els alumnes de matrícula viva segons la complexitat dels centres, protegint aquells que són més vulnerables, i i no de les vacants disponibles.**

Tot l'alumnat que demana plaça fora del període ordinari de preinscripció ha de ser valorat per les unitats de detecció de necessitats socioeconòmiques i assignar-se a aquell centre educatiu de l'entorn amb menor concentració d'alumnat vulnerable. Aquesta distribució ha de ser més senzilla a Educació Infantil, on s'han fet baixada de ràtios i hi ha un major volum de places vacants a tots els centres. S'han d'activar, si fos necessari, augments de ràtio en aquells centres amb baixa complexitat però sense vacants disponibles. Cal que el Departament d'Educació, amb la col·laboració dels Serveis Territorials i les Comissions de Garanties, monitoritzi a temps real les assignacions de matrícula viva dels municipis i detecti si hi ha un compliment efectiu del contingut de les instruccions de la preinscripció i el decret 11/2011, que recullen aquestes mesures.

- e) **Les Comissions de Garanties han d'assegurar que l'alumnat amb necessitats educatives que arriba fora de termini s'assigna a centres que no han omplert la reserva de places a la preinscripció.**

Aquesta és la primera preinscripció que les places per a alumnes amb necessitats educatives romanen vacants fins l'inici de curs, com a conseqüència dels canvis normatius del decret 11/2021. Fins, ara aquestes places passaven a ordinàries després de la preinscripció i s'omplien amb alumnat sense risc de vulnerabilitat. Aquest procediment provocava que alguns centres educatius no tinguessin cap alumne vulnerable a l'aula i d'altres en matriculessin molts, fent créixer així la segregació escolar. Les Comissions de Garanties han d'assignar els alumnes amb necessitats educatives durant l'estiu en aquells centres escolar que no van matricular alumnat amb necessitats educatives a la preinscripció i garantir tot el possible que tots els centres educatius de cada municipi tinguin el mateix volum d'alumnat amb necessitats educatives als nivells inicials. El Departament d'Educació amb la col·laboració dels Serveis Territorials ha de supervisar al setembre que s'ha seguit aquest criteri d'assignació a tots els municipis i comprovar als registres que tots els centres educatius omplen la reserva de places que havien programat. Així mateix, han de detectar possibles incompliments i donar formació i suport en aquells municipis on les instruccions no s'estiguin seguint.

B. Mesures a mig i llarg termini per desplegar a partir de la preinscripció 2023/2024 i en endavant:

El Departament d'Educació ha de fer servir totes les eines de què disposa i crear-ne de noves per prevenir les conseqüències que la programació escolar té sobre la segregació escolar. Més enllà de les mesures per paliar els efectes negatius que la sobreoferta tindrà sobre les escoles i l'alumnat en aquesta preinscripció, ha de començar a treballar urgentment per elaborar un pla a mig i llarg termini i governar l'escolarització a Catalunya.

La programació de l'oferta fins ara no s'ha fet servir com a una eina per promoure la distribució equilibrada de l'alumnat. La davallada demogràfica que es mantindrà els propers cursos i els mandats del decret 11/2012 obliguen al Departament d'Educació a aplicar mesures per reduir el nombre de places per ajustar-lo a les necessitats reals d'escolarització.

El decret disposa d'eines valuoses per aconseguir aquest objectiu, com la reducció de ràtio que s'ha començat a aplicar recentment, que s'han de fer servir de manera contundent a partir de la propera preinscripció i en endavant, i la possibilitat de tancar grups quan les necessitats d'escolarització així ho exigeixin.

Les decisions relatives a la programació de l'oferta que es prenguin o s'evitin en els propers mesos condicionaran el comportament de la demanda de les properes preinscripcions, la distribució de l'alumnat, l'ús eficient dels recursos disponibles i les oportunitats educatives de milers d'infants.

És important que els Serveis Territorials i els municipis disposin d'un **full de ruta clar que respecti els principis del Pacte contra la Segregació escolar** per programar l'oferta educativa en el marc de les taules de planificació anualment. El Departament d'Educació ha d'assegurar que decisions tan transcendents no es prenen de manera superficial o es demoren per evitar conflictes polítics.

Per aquest motiu cal que el **Departament elabori un Pla de Programació Estratègic de l'oferta educativa a 10 anys per aprofitar els canvis demogràfics per a reduir la segregació escolar, disposar d'una xarxa escolar més equilibrada, reforçar l'oferta pública i fer un ús més eficient i equitatiu dels recursos.**

- a) **El Departament ha d'establir una ràtio màxima i mínima per grup a tots els centres educatius de Catalunya a partir de la qual cal tancar grups o obrir noves línies. L'objectiu és garantir la distribució equilibrada de la matrícula viva, la sostenibilitat econòmica, la bona gestió de l'aula i la qualitat de les dinàmiques educatives.**

El Departament d'Educació va anunciar que la baixada de ràtio a 20 alumnes per grup a P3 es mantindrà cada preinscripció fins aconseguir que tots els nivells tinguin aquest nombre d'alumnes. Aquesta reducció és positiva per promoure una distribució equilibrada de matrícula viva a molts municipis que patien manca d'espai als nivells superiors per assignar-la. La reducció a 20 ajuda també a reduir la sobreoferta, però no ajusta el nombre de places als alumnes empadronats en molts casos. Si el Departament d'Educació fes servir únicament la reducció de ràtios com a eina per ajustar l'oferta al padró municipal, alguns municipis haurien de sortir amb ràtios inferiors a 10 alumnes per grup les pròximes preinscripcions. Aquesta reducció dràstica no és sostenible econòmicament i pot perjudicar especialment als centres complexos. Són aquells centres amb més complexitat els que han de gaudir del excedent de recursos que sorgeixen de l'aplicació de mesures com el tancament de grups i poder disposar en cas

que sigui necessari de ràtios reduïdes, més personal, codocència o projectes singulars que garanteixen l'accés a totes les oportunitats educatives.

Per assegurar que l'aplicació de les baixades de ràtio es fan sota criteris de distribució equilibrada, atenció de qualitat a l'alumnat i aprofitament dels recursos, el Departament ha d'establir una ràtio mínima per grup als nivells inicials de cada etapa fins la que un municipi pot reduir el nombre de places per aula abans de considerar d'altres mesures com el tancament de grups. Així mateix, ha d'establir una ràtio màxima per grup a tots els nivells que asseguri que cap grup té un nombre d'alumnes massa elevat que dificulti la gestió de l'aula i afecti negativament a les dinàmiques educatives. Aquesta ràtio màxima ha de permetre identificar quan els grups d'una zona estan al límit de la seva capacitat i cal obrir noves unitats al llarg del curs a centres amb baixa complexitat per assignar alumnat de matrícula viva.

- b) **Els centres educatius d'un mateix municipi o zona han d'utilitzar la possibilitat d'establir ràtios asimètriques en funció de la complexitat del centre i l'impacte sobre la segregació escolar.** Cal que el Departament incentivi l'ús d'aquesta mesura a les taules de Planificació.

El Departament ha aplicat de manera lineal la baixada de ràtios a bona part de l'oferta educativa aquesta preinscripció, però en el futur la reducció de ràtios ha d'atendre criteris de distribució equilibrada i bona atenció de l'alumnat. Això pot incidir en les lògiques de tria de les famílies: reduir les places en centres molt demanats pot activar la demanda d'altres centres; reduir-les en centres complexos pot servir per millorar la gestió de l'aula etc. Barcelona és un bon exemple en l'ús d'aquesta mesura per reduir la segregació, amb la programació de ràtios diferenciades dins d'un mateix barri. El Departament d'Educació, en col·laboració amb tots els membres de les taules de planificació, ha de garantir una programació de l'oferta que s'ajusti a les necessitats individuals de cada centre i zona de manera més quirúrgica i ajustada.

- c) **Cal promoure activament la programació coordinada i/o conjunta entre municipis per evitar que els fluxos d'alumnat entre zones educatives i municipis desajustin la planificació i incrementin la segregació d'alguns centres.**

Actualment, el 13% de l'alumnat d'infantil no està matriculat en una escola del seu municipi. El decret 11/2021 indica que "la programació de l'oferta educativa ha de tendir a l'equilibri entre les necessitats d'escolarització de la zona educativa amb l'alumnat empadronat i els llocs escolars" (art. 26 1 d). La programació ha de contemplar, llavors, l'alumnat resident a la zona i afavorir l'escolarització de proximitat. La norma prevé, així mateixa, la possibilitat d'establir zones educatives intermunicipals (integrades per zones de diferents municipis) o supramunicipals (integrades per diferents). L'aplicació d'aquesta mesura avalaria la programació conjunta de l'oferta de municipis veïns on es detectin dinàmiques de mobilitat intermunicipal per motius segregadors o intercanvi de població o per garantir una major diversitat de les zones educatives. Cal que el Departament d'Educació activi aquesta mesura de manera en els propers cursos en aquells municipis on es detectin moviments significatius d'alumnat que tinguin un impacte segregador sobre la composició de les escoles. En aquest sentit, ha de fer seguiment d'aquests fluxos i mesurar els seus efectes per poder prendre decisions informades des de les administracions.

- d) **El Departament d'Educació ha d'elaborar un pla de tancament estratègic de grups per prevenir el desajust entre l'oferta de places i les sol·licituds a la preinscripció i que s'apliqui a partir de la preinscripció 2023/2024. Un dels criteris per al tancament de grups ha de ser el de no reflectir la realitat del seu entorn i generar segregació escolar.** Les reduccions de la ràtio són una eina útil per ajustar l'oferta però, en casos de fort excés del places, són insuficients. Al llarg d'aquests anys, alguns municipis s'han vist forçats a haver de prendre difícils decisions sobre l'eliminació de línies o tancament d'escoles, unes mesures que s'han activat *in extremis* quan la demanda d'un centre concret ja havia caigut greument com a conseqüència de la sobreoferta global del municipi afavorint dinàmiques de concentració de l'alumnat. El Departament d'Educació ha d'assegurar que les decisions sobre l'eliminació de línies es prenen de manera més àgil, entre tota la xarxa finançada amb fons públics, sense esperar a tancar un centre perquè no té prou demanda i s'ha complexificat. Una decisió presa a temps podria haver tancat un grup en un altre centre i haver mantingut un projecte escolar.

Per aconseguir-lo, el Departament d'Educació ha d'establir uns criteris de tancament de grups i, en casos puntuals, de tancament d'escoles, si les dades de padró indiquen que no hi ha prou alumnes per garantir una matrícula mínima a tots els centres educatius. En el moment de detecció d'una caiguda significativa de la demanda que no pugui corregir-se amb un decrement de ràtios raonable, els Serveis Territorials i els Ajuntaments han de disposar d'unes directrius clares sobre com procedir per evitar que les decisions es prenguin tard o sense considerar-ne els impactes sobre distribució equilibrada de l'alumnat. Aquests criteris han de contemplar la garantia de prou oferta pública i de proximitat a totes les zones, la prioritat d'eliminació de línies en aquells centres amb una composició més allunyada que la del seu entorn que accentuen les dinàmiques de segregació escolar, la prioritat en el tancament d'aquelles línies concertades que no capten demanda a la preinscripció i que actualment suprimeixen un cop acabat el procés, i la prevenció de l'absentisme escolar. Així mateix, i per garantir una oferta que dongui resposta a les particularitats i necessitats municipals, s'ha de considerar sempre el coneixement i criteri del món local i dels agents educatius implicats. Aquestes pautes clares han d'ajudar a les taules de planificació i comissions de participació a prendre decisions informades sobre la programació de l'oferta educativa.

- e) **Cal que el Departament d'Educació actualitzi el decret de concerts per garantir la programació integrada de l'oferta educativa de tots els centres finançats amb fons públics, tal com marca el decret 11/2021. No fer-ho implica que aquest ajust necessari es farà prioritàriament als centres públics.**

Les dades evidencien que la reducció de ràtios en molts municipis s'ha fet majoritàriament en centres públics. La raó per la qual no s'ha aplicat amb la mateixa efectivitat als centres concertats és una lectura restrictiva del decret de concerts segons la qual no és exigible i per tant és objecte de negociació. Tot i això, molts centres concertats s'han sumat a la reducció de ràtios de la xarxa escolar dels seus municipis. Per garantir que el conjunt de centres d'un territori responen a les necessitats d'escolarització, cal actualitzar el decret de concerts per evitar qualsevol ambigüitat.

El decret de concerts, vigent des de 1993, és anterior a l'aprovació de la Llei d'Educació (2009) i al decret d'admissió (2021), que indiquen que l'oferta de places a la preinscripció ha de respondre a les necessitats d'educació i que l'oferta dels centres

finançats amb fons públics s'ha de programar conjuntament, respectivament. Actualment, l'administració ajusta el nombre de places als centres públics amb anterioritat a la publicació de l'oferta educativa, en el cas de la concertada aquests ajustos previs s'han de presentar i els centres els accepten o rebutgen. Un cop coneguda la demanda de places dels centres concertats, ja es poden eliminar grups amb baixa demanda. Com hem pogut comprovar, aquesta disparitat de criteris, especialment en un context de caiguda demogràfica, genera importants desajustos i dinàmiques segregadores per excés d'oferta. Cal que el Departament d'Educació disposi de totes les garanties legals per poder programar l'oferta educativa de manera conjunta a tots els centres finançats amb fons públics a partir de la propera preinscripció. Per això, cal avançar cap a la modificació de l'actual decret de concerts, que comporta un límit en aquest sentit i estableix criteris diferents que el decret d'admissió de 2021.

f) El Departament d'Educació ha d'aplicar aquests criteris també a 1r d'ESO i garantir la contenció de la sobreoferta educativa a partir de la propera preinscripció.

La sobreoferta educativa impacta des de fa anys i amb gran intensitat a P3, però recentment els efectes de la caiguda de la natalitat i la minoració dels fluxos migratoris comencen a fer-se notar a l'educació secundària. L'ESO, fins ara, havia patit manca de places educatives i sobrerràtios que dificultaven una bona atenció de l'alumnat. Aquest excés de demanda comença a revertir-se aquest curs a moltes localitats i la pèrdua d'alumnat s'intensificarà en els propers anys.

Cal que el Departament d'Educació aprofiti l'avantatge de conèixer el volum d'alumnes a la primària i anticipi les mesures necessàries per evitar situacions de sobreoferta educativa. Així mateix, és fonamental que apliqui el curs vinent la reducció de ràtios generalitzada a 1r d'ESO per facilitar una gestió més equilibrada de la matrícula viva. És una oportunitat per recollir els aprenentatges de la preinscripció i avançar cap a una oferta més ajustada i repartida.

Annex. Nombre de places ofertades a P3 a la preinscripció 2021/2022, nombre de places vacants després de les assignacions i volum de places vacants sobre places ofertes als municipis de més de 10.000 habitants.

Municipi	Nombre de places a P3	Vacants després de la preinscripció	Taxa de vacants sobre places a P3
Abrera	125	24	19%
Amposta	228	16	7%
Arenys de Mar	175	44	25%
Argentona	106	5	5%
Badalona	2.222	368	17%
Badia del Vallès	110	29	26%
Balaguer	183	27	15%
Banyoles	176	1	1%
Barberà del Vallès	253	1	0%
Barcelona	13.668	2.564	19%
Berga	150	27	18%
Blanes	310	45	15%
Calafell	219	32	15%
Caldes de Montbui	200	36	18%
Calella	200	33	17%
Calonge i Sant Antoni	92	24	26%
Cambrils	298	17	6%
Canet de Mar	125	19	15%
Canovelles	112	15	13%
Cardedeu	207	9	4%
Cassà de la Selva	136	15	11%
Castellar del Vallès	216	19	9%
Castellbisbal	100	11	11%
Castelldefels	485	57	12%
Castelló d'Empúries	97	6	6%
Castell-Platja d'Aro	69	8	12%
Cerdanyola del Vallès	502	49	10%
Corbera de Llobregat	100	15	15%
Cornellà de Llobregat	735	101	14%

Cubelles	125	21	17%
Cunit	119	26	22%
Deltebre	100	33	33%
El Masnou	190	45	24%
El Prat de Llobregat	616	91	15%
El Vendrell	300	35	12%
Esparreguera	200	16	8%
Esplugues de Llobregat	463	69	15%
Figueres	504	29	6%
Gavà	494	107	22%
Girona	1.057	119	11%
Granollers	640	96	15%
Igualada	463	87	19%
La Bisbal d'Empordà	122	24	20%
La Garriga	150	8	5%
La Llagosta	125	23	18%
La Roca del Vallès	114	31	27%
La Seu d'Urgell	115	24	21%
Les Franqueses del Vallès	219	44	20%
L'Escala	100	13	13%
L'Hospitalet de Llobregat	2.196	247	11%
Lleida	1.402	237	17%
Lliçà d'Amunt	125	26	21%
Llinars del Vallès	125	24	19%
Lloret de Mar	276	1	0%
Malgrat de Mar	200	62	31%
Manlleu	220	22	10%
Manresa	703	65	9%
Martorell	266	39	15%
Mataró	1.263	175	14%
Molins de Rei	275	62	23%
Mollerussa	176	50	28%
Mollet del Vallès	465	57	12%

Montcada i Reixac	342	52	15%
Montgat	125	23	18%
Montornès del Vallès	169	23	14%
Mont-roig del Camp	119	20	17%
Olesa de Montserrat	272	64	24%
Olot	340	18	5%
Palafrugell	251	48	19%
Palamós	161	50	31%
Palau-solità i Plegamans	118	7	6%
Pallejà	100	12	12%
Parets del Vallès	225	66	29%
Piera	145	27	19%
Pineda de Mar	186	2	1%
Premià de Dalt	125	44	35%
Premià de Mar	270	77	29%
Reus	1.069	118	11%
Ripoll	96	3	3%
Ripollet	368	25	7%
Roses	160	17	11%
Rubí	689	43	6%
Sabadell	2.188	369	17%
Salou	253	17	7%
Salt	389	35	9%
Sant Adrià de Besòs	335	40	12%
Sant Andreu de la Barca	300	47	16%
Sant Andreu de Llavaneres	75	6	8%
Sant Boi de Llobregat	762	83	11%
Sant Carles de la Ràpita	150	31	21%
Sant Celoni	184	22	12%
Sant Cugat del Vallès	972	99	10%
Sant Feliu de Guíxols	205	19	9%
Sant Feliu de Llobregat	425	95	22%
Sant Joan de Vilatorrada	96	1	1%

Sant Joan Despí	272	54	20%
Sant Just Desvern	175	30	17%
Sant Pere de Ribes	242	15	6%
Sant Quirze del Vallès	192	10	5%
Sant Sadurní d'Anoia	146	14	10%
Sant Vicenç dels Horts	233	9	4%
Santa Coloma de Farners	138	3	2%
Santa Coloma de Gramenet	1.051	170	16%
Santa Margarida de Montbui	100	29	29%
Santa Perpètua de Mogoda	235	31	13%
Sitges	204	37	18%
Tarragona	1.357	161	12%
Tàrrrega	184	9	5%
Terrassa	2.113	301	14%
Tordera	165	32	19%
Torelló	161	20	12%
Torredembarra	138	16	12%
Torroella de Montgrí	141	26	18%
Tortosa	390	80	21%
Vallirana	150	36	24%
Valls	256	39	15%
Vic	475	7	1%
Viladecans	622	115	18%
Vilafranca del Penedès	441	58	13%
Vilanova del Camí	115	16	14%
Vilanova i la Geltrú	573	33	6%
Vila-seca	251	28	11%
Vilassar de Mar	186	40	22%

Font: Estadística de l'assignació de places en el procés de la Preinscripció en els ensenyaments obligatoris i Infantil segon cicle (Dades obertes, Departament d'Educació).

DESEGREGACCIÓ

 **FUNDACIÓ
BOFILL**

Educació per canviar-ho tot